

SUMMARY

The actual PhD thesis entitled „Eschatology Problematics in St. Maximus the Confessor,” is structured in four chapters, preceded by an argument followed by an introduction.

Chapter I, entitled St. Maximus the Confessor: a masterpiece of spiritual and patristic synthesis,” is structured in three chapters approaching the following subjects: „St. Maximus life, opera and thinking,” „Biblical and Patristic fundamentals in St. Maximus theology,” and „Maximian eschatology perception within contemporary theology.”

St. Maximus the Confessor’s life opens seven chapters, defining the 82 years of his earthly life, years of formation, monastic life tranquility, African exile, involvement in monoergistic controversy, monotelite controversy, Rome settlement, the 649 Lateran Sinod participation and finally, the last chapter of his life bruised by trials, exile and martyrdom. Concerning the theological approach, Maximian adepts see in him one of the most important Byzantine theologians. His masterpiece piles up the Holy Fathers’ contributions to theology, integrated and synthesised in a proper manner bearing the seal of originality. St. Maximus touches in his work all the major themes and aspects of Christian theology.

Concerning the Biblical and Patristic fundamentals of Maximian eschatology, I have set forth the eschatological, patristical and scriptural texts of

St. Maximus, commented in his writings. Even if St. Maximus covers all major aspects of Christian eschatology, we encounter in his writings only a few scripturistical and patristical texts of eschatological approach.

Regarding the absorption of Maximian eschatology into contemporary theology, I have set forth a synthesis of contemporary Maximian theologians writings in respect to: apokatastasis, eternal mobile rest of the rational beings in the eschaton and the eternal existence problematics. The matter of apokatastasis caused the most controversies from all the themes of Maximian eschatology. If a group of researchers involving: Eugène Michaud, Venance Grumel, Marcel Viller, Jerome Gaïth and Hans Urs von Balthasar wrongly considered St. Maximus as a supporter of the Origenist apokatastasis theory, another group of Maximians: Polycarp Sherwood, Brian Daley, Lars Thunberg and Jean-Claude Larchet, demonstrated the Holy Father has never practiced the teaching of universal apokatastasis.

Chapter II entitled „Fall, restoration and eschatology in St. Maximus the Confessor’s thinking” is divided into six subchapters, where we brought in discussion the cause of death, Christ the Saviour victory over death, problematics of death, Assumption of Virgin Mary, preparations for the life to come and the immortality of one’s soul after leaving its body.

St. Maximus tells us that death is not from God, its cause is deeply rooted in man’s ancestral sin. In man’s primordial state, the incorruptibility, purity and immortality of Adam was a tribute to the divine grace.

As man was created as a free being, it was up to his will to preserve this grace and remain in this state of immortality and incorruptibility, or to reject it and fall down from this state. The origin of death has to be looked for in the free will of man only, in the wrong manner of using one's liberty of will, in the sin of man's forefathers, Adam and Eve. The Holy Father tries to make us understand that death with all the consequences of the ancestral sin, impotence, diseases and pain are not God's punishments, but natural consequences of man's free lack of communion with the Maker. The consequences of ancestral sin and death extend to Adam's descendants through the natural body births. Therefore, all people are born in sin, being corruptible and mortals and no one can get away from this fate (the law of sin and the law of nature).

Jesus Christ the Saviour is the One who rejected temptations coming through the tempting pleasure and pain, defeating death and the fear of death, finally nailing them on the Cross in His redemptive economy. Christ suffered innocently His death for all sinners, changing its sense from the punishment of human nature into damnation of sin. Defeating death, Christ offered a chance to anyone willing to join the will of God, to defeat death by themselves. Therefore, the Annunciation of Virgin Mary and the death of saints are, in St. Maximus' vision, a continuation of Christ's victory over death.

A special place in Maximian writings is taken by man's preparation for the life beyond. St. Maximus sees in man's preparations for the afterlife a complete purification of all passions and assimilation of the

virtues through fulfillment of God's commandments. Besides, an important role in the settlement for the life beyond are tribulations, pains and sufferings anchored in the hope towards God. In the process of purification of passions, assimilation of virtues and tribulations, the believer is assisted by thoughts, contemplation and awareness of death and the things to come. Therefore, for St. Maximus, the contemplation and awareness of eternity both play an essential role in man's struggle for redemption and rejoice in eternal happiness in the Kingdom of God.

Concerning the soul's immortality (*αθάνατος ψυχη*), St. Maximus demonstrates the soul's traits of preserving its own functions imprinted in itself, no matter if in coexistence with its body. The soul keeps breathing even after detachment from its body in a new state of contemplation and reasoning.

Chapter III entitled: „Eschatological Destiny of Man and Cosmos in St. Maximus the Confessor's Thinking” is structured in six subchapters, touching the following subjects: The rationality of creation and its eschatological sense centered in divine Logos, time's eschatological sense, eschatological sense of movement, cosmic vocation of man and its restoration in Christ, eschatological dimension of the Holy Liturgy and the Holy Scripture.

In St. Maximus' thinking we encounter the teaching about the rationality of man and cosmos. The Holy Father tells us how the reasons, paradigms and eternal thoughts of God were seasoned in creation, imprinting all the intelligible and sensible creatures and Holy Scripture, through the divine Logos and the Holy

Spirit, embodying in the dichotomous person of Christ. Furthermore they extended into history, Church and the liturgic cult, until they will regroup in perfection in the eschatological dimension of cosmos deification. If under Origen's concept, the rational beings are preexisting spirits within the primordial henad, gazing in contemplation on the unique Godhead of the Father, in St. Maximus' concept, the rational beings are divine intentions of God, bringing the rational creatures to existence according to His will.

The Becoming, Provident and Redemptive Logos is the One drifting the rational beings to advance towards their final station, the union with God, towards the congregation of divine intentions created within the supreme Reason. Divine intentions' plan coordinates are genesis-kinesis-stasis or becoming-movement-rest. The reasons of *Providence* and *Judgment* maintain the surveillance of creation and rational beings in their unabated movement towards God. They are an extension of the becoming reasons. The reasons of Providence preserve, cooperate and lead the rational beings towards fulfillment of their destiny, imprinted by their Maker. The final destination and aim of rational beings is their ever-moving rest in God.

St. Maximus speaks in his writings about the eschatological sense of time. He makes difference between time and age. This time-age distinction is rather important, because St. Maximus makes use of it to challenge the Origenism, which identifies and confuses the age of creation and the age to come with the absolute eternity, characteristic to God only. The age is not identical with God's absolute eternity, it is

the time kept from moving on, bearing in it the consequence of movement. Not only he makes a difference between time and age(eon), but he tells us in his work about the temporal and atemporal ages, about the past, present and future ages, likewise about the ages of matter and spiritual creation.

In Maximian concept, both the embodiment of the Word as well as man's deification have been decided before creation of the world and time, in the atemporal council of the Holy Trinity. The Holy Father divides the ages in two timeframes: the ages for God's descent amidst people and the ages destined to people's abduction to God. Concerning the ages attributed to the process of men's deification, St. Maximus introduces the idea of eschatological attendance. He demonstrates the ages destined to man's deification came to an end in the virtuality of faith. Christ the Lord is the beginning, middle and end of the ordained ages to abduct people to God. In St. Maximus' vision, God completes His work of deification of all those who want to jointly act with Him, beginning with Christ's Embodiment and ending up with Parousia. Deification of saints commence in the present age, but comes to completion or in fulness in the age to come, the eschatological age.

In *Ambigua* 46 St. Maximus the Confessor names Moses the prototype of time due to the symbolism of his end of journey before entering the Promised Land. Therefore, as Moses did not step into the rest of Canaan territory to follow his nation, so the time will never make its way into the rest of the age to come, or the eschatological age. In *Gnostic Chapters* II,

86, St. Maximus tells us the Kingdom of God is beyond age and time. Therefore, only those able to transcend time, overriding temptations of the present age, can step forward into the Kingdom of the eschaton.

St. Maximus the Confessor asserts that time and history will come to an end when the grains of goodness will ripe. Interpreting Luke's (4,19) text „year of the Lord's favour” St. Maximus seasons history in several successive breeding stages of divine grains or divine reasons which the Maker sowed in the field of His creation. As history and time advance to an outpost, the grains or divine reasons will come to maturity. Then, at the end of history and time, they will be all gathered in one place, the Supreme reason, by the One who sowed them.

St. Maximus the Confessor contours in his writings a sublime vision, defining the movement of creation and rational creatures towards the eschaton. Looking from this perspective, the Holy Father considers God as the final destination of all creation. He is the Maker of all the existence and creation will return to Him through the movement imprinted in the structure of all things created. In St. Maximus the Confessor concept the eschatological sense of man and cosmos is the movement towards God. God is eternal and motionless while He keeps moving everything He has created. He is the Archetype and Telos of all those created. Movement is imprinted in the nature of all those created from the very beginning, making possible the advance of all creation towards God. The Holy Father develops a theology of movement, evidencing its importance in the dynamic process of transfiguration

of all creation. All those created move towards the motionless God.

Polycarp Sherwood observes that St. Maximus inverts the Origenist triad, stasis-kinesis-genesis, into genesis-kinesis-stasis. The Holy Father considers that genesis precedes the movement and the movement makes possible to reach at stasis. The aim of stasis is theosis. Movement is not a consequence of the fall as Origen was thinking, but a providential gift of the Maker awarded to His rational beings to bring them to fulfillment and perfection.

In St. Maximus' concept, we see creation advancing next to man towards their final target, God. This advance is guided through the divine Providence and Judgment. Completion of cosmos and man in God was predicted since the Old Testament, but the One only knows when and how it will happen, for in His Providence and Judgment He draws all the creation to its fulfillment and rest in Him. Therefore, St. Maximus goes beyond the concept of individual development of man, by coming forth with a vision of creation advance that ends up in God.

Influenced by Capadocian Fathers, St. Maximus the Confessor considers man a microcosmos, a bridge between God and His creation, mediating between all the extremities of the universe, recapitulating in him all the elements of creation. Man, as dichotomous being, made out of body and soul, is a mediator in his nature itself as well as in his vocation, because since becoming he has the mission to bring together all the created reality, to draw it to communion with God, in God. The Holy Father speaks about the

five polarities man has to bring together: 1) uncreated nature with created nature, meaning God and His creation; 2) in the heart of created nature, sensible creatures with intelligible creatures; 3) in the heart of sensible creation, the sky with the earth; 4) on the earth, heaven with inhabited world of human beings; 5) inside humanity, man and his woman. But man has not accomplished his vocation and mission as the priest of creation and mediator between God and creation. The fall into sin of his forefathers created a deeper precipice between the five divisions or polarities. Here comes St. Maximus with his brilliant idea, considering the five polarities have been surmounted and unified by the new Adam, Jesus Christ our Saviour. In Christ, man and creation retrieves the lost communion and harmony with their Maker.

St. Maximus the Confessor levels accent in *Mystagogy* on the eschatological dimension of Holy Liturgy, where man experiences beforehand the realities of eschatological age. St. Maximus interpretes the stages of the Holy Liturgy in his own way: 1) Reading of the Gospel by a priest symbolizes the end of the present world already. 2) Dismissal of the catechumens and closing of the doors of the Holy Church after the sacred reading of the Gospel prefigures the separation of the righteous ones from sinners at the Last Judgment, occurring already from this life. 3) The Great Entrance into the holy and august mysteries of God is the beginning and the prelude of the new teaching in heavens on the economy of God. 4) The divine kiss prefigures the resonance, unanimity and identity of views in faith and love, the deified

beings will enjoy in God's Kingdom. 5) The Creed prefigures the mystic thanksgiving and gratitude the redeemed ones will bring to God in the eschatotic age, for the outstanding modes we were saved by God's all-wise Providence on our behalf. 6) The Sanctus singing or the Seraphimic Trisagion prefigures the union, conferring a level of honour of the deified ones similar to the angels, in the age to come. 7) The Prayer of Our Father drifts us to the future gift of the bestowed adoption (Hyrotesia) using the the grace of the Holy Spirit 8) The One is Holy voice by all the people at the end of mystical service signifies the draw together and the union beyond reason and understanding of those mystically initiated by God and mysterious Oneness of the divine simplicity, in the incorruptible age of the spiritual world. 9) St. Maximus lays out the unity between the Eucharistia and theosis. The Eucharist is the future adoption in potency, union, link, likeness and deification.

St. Maximus speaks in his writings about the perennial or everlasting character of the Holy Scripture. Looking from this perspective, St. Maximus tells us that the whole Scripture understood in its spiritual sense, preponderantly the New Testament, is an icon of the goods and truths to come. Likewise, the Holy Scripture in spirit is a nourishment of the soul in its movement towards spiritual enhancement in the eternal happiness in God's Kingdom. Last but not least, as the whole Scripture is perennial, nevertheless, the law of grace, or the New Testament are perennial, neverending.

Chapter IV entitled „Universal Eschatology in St. Maximus the Confessor's concept" is structured in

twelve subchapters, wherein I have developed the following themes: signals from the end of the living world, Parusia of the Lord, Resurrection of the bodies, the mesmerising beauty of transfigured cosmos, Final Judgment, Kingdom of God, Gehenna of unquenchable fire, the ever-well-being and ever-ill-being existence, the eternal Sabbath rest or the ever moving rest, deification of saints in the age to come, eschatological reality of love and knowledge, the matter of apokatastasis.

Regarding the signs of the end of the actual world, St. Maximus approaches in his writings only three signs or predictions from the New Testament: proclaiming the Gospel to all the nations (Matthew 24,14), the moral decadence of people from the latter times (Matthew 24,10) and, nations rising against other nations (Mark 13,8). The passages where St. Maximus describes the signes prefiguring the end of the living world, breathe in Holy Father's profound eschatological feeling.

For St. Maximus the Confessor, the Parousia of Christ looked from the perspective of history's road end is of a less significance. The Holy Father exclusively envisions Parousia as the beginning of new Eon proclaimed by God, mystically present, but well hidden in believers' everyday life already. Likewise, even if Christ is mystically present in our everyday lives, He will remain mostly absent unless the mystical Parousia (presence) will finally receive its eschatological dimension. At Parousia, Christ will turn into the Self-proclaimed God, admitted as the God and King of all creation. St. Maximus shows as the Law of the Old

Testament led believers towards the Embodiment of Christ, so the Law of the New Testament leads believers to the gates of Parousia.

St. Maximus the Confessor tells us that in the day of Parousia of the Lord, besides proclamation of the new eon through the allmightiness of God, all creation will be transfigured, the bodies will resurrect submitting to the Final Judgment. Transfiguration of creation will be carried out in a huge fire that will purify all human nature, corrupted and contaminated in our sins. Transfiguration of creation will bring with it its divine spiritual beauties and meanings that will glow into light, hidden for such a long time due to our sins and passions.

As St. Maximus says, at resurrection, the man and creation will reach a state of incorruptibility, a state of purity, where the body will copy the soul in its spiritual enhancement, as the sensible world will enjoy the same glory and honour as the intelligible world. The Holy Father considers that „mesmerising resurrection of the bodies” is the human nature’s portal towards immortality. The resurrected ones will never meet death once they became partakers in God and in His glory.

If Transfiguration of Christ is for St. Maximus a prefiguration of resurrection of the bodies, than Christ’s Resurrection, Ascension, Sitting at the Right Hand of the Father and Parousia are the assets of eternity, an everlasting value of the body. Therefore, the economy of our salvation is the supreme argument standing for the resurrection of the bodies and their everlasting value. Another argument in this direction is the bodies’ coming into existence in God’s creation simultaneously

with their souls. Being created by God, the body is good and will not be separated by its soul at death, as the Origenists believed. The body will join the soul in the life beyond, being overwhelmed by a spiritually enhanced soul, overwhelmed at its turn by God. The resurrected bodies will bear no more the sinful traits, as St. Maximus pointed out.

In respect to the Final Judgment, St. Maximus considers that Christ will evaluate us in respect to His human behaviour in His divine body. In *Replies to Thalassius 19*, St. Maximus tells us that God will judge everyone according to the law he lived in (natural law, written law and the law of the spirit or grace). The Holy Father brings forth the justice of God and its frightening aspect. St. Maximus lets us know that at the Final Judgment the deeds of those unrepented will be revealed before all the creation.

After Final Judgment all people will inherit the eternal existence, either in the Kingdom of God or in the Gehenna of unquenching fire. St. Maximus claims that every one will come to know the eschatological Kingdom, the good rational creatures through illumination and the sinners through damnation. He envisions God's Kingdom structured on many levels. These levels are not dimension wise evaluated, they express the progress of one's spiritual enhancement attained by his soul. St. Maximus mentions the unspeakable goodness the saints will enjoy in the Kingdom of God and the crown of all goodness which is God Himself.

The hell or Gehenna of unquenching fire is described by St. Maximus as a place corresponding to

the state of doom, where sinners will endure forever pains and sufferings of spiritual nature, without possibility of dismissal or release. Almost in all the places where he speaks about hell or the Gehenna of fire, St. Maximus refers to a state, reflected in a dooming place, where the sinners will abide after the Final Judgment. Describing the variety of tortures in hell, the Holy Father imports with predilection the expressions from the New Testament: eternal fire (Matthew 25,41), the hell of fire (Matthew 5,22), never dying worm (Mark 9,48), the outer darkness (Matthew 25,30) and weeping and gnashing of teeth (Matthew 13,42; 25,30). But the worst torment in hell will be the separation from God and the good souls, along with the beginning of a new life next to the demons and the wicked souls forever. The Holy Father points out how the doomed souls in hell will find out that the pain they suffer is at the expense of each and every sin they have committed in their lives on earth.

Speaking about the eternal life, St. Maximus the Confessor uses, besides the classic eschatological terminology, original expressions such as: forever well-being, and forever ill-being. After Particular Judgment all people will receive their forever existence.

In Ambigua 157, the Holy Father says that all those who lived in the spirit of the divine reason they were created for, will receive the forever the well-being existence and those not living in the same spirit will receive the forever ill-being existence.

In the eighth day, the day without night, in the Kingdom of God the movement of creation and rational beings will come to an end, finding their limits in God.

The movement of cosmos and man will find its limits and finality in God, when all creation will rest in Him. But this termination of natural movement does not mean that man will cease moving once deified. He is whirled in a movement beyond nature through the divine energies. When speaking about the movement of rational beings from the age to come towards God, St. Maximus makes use of several oximoronic terms such as: ever-moving rest, moving stability or stable motion.

Cosmos and man were created to reach stability in God. The Origenism believed in a perpetual fall and rise of the spirits in and out the henad. St. Maximus oppose to it the ever-moving rest of rational creatures, in love and contemplation of God. He shows that God is the forever Sabbath of rational creatures, therefore in the well-being rest to come, the saints will never experience any fall. Whatsoever. For the Holy Father, rejecting the Origenism, becomes a description of the ascent of rational creatures and, through them, of all creation towards the forever rest in God. It is the ascend to a state of forever perfection or deification. The rest in God is eternal because God, being impersonal and infinite, rejoicing in Him will never bring the rational creatures to a state of annoyance or satiety, experienced by a limited, imperfect divinity, in the likeness of creatures as in Origenism. All creation will recapitulate in God through the rest in the age to come.

An essential thematic in St. Maximus concept is the deification. The problematic of deification or theosis is the quintessence of the whole Maximian theological thinking. Jean Claude Larchet points out,

that for St. Maximus, the deification or theosis of the sanctified ones begins on the earth in the present life, being received only in the form of a foretaste. The limit and fulness of theosis will be acquired by saints after resurrection, in the eschatologic age only. Describing the future state of the saints, St. Maximus says there will be one work in God. In the age to come, the deification of saints will be ceaseless. The saints will perpetually taste in the eschaton the fruit of happiness and goodness to come, not for their spiritual enhancement but for preserving the inherited perfection. As the Word of God embodied in a sinless Man, without changing, so the saints will become gods by grace of unchangeable nature in the life to come.

Looking in general at St. Maximus theology, the most controversial subject among researchers proves to be the apokatastasis. The universal apokatastasis subject was wrongly attributed to St. Maximus the Confessor by researchers such as: Eugène Michaud, Venance Grumel, Marcel Viller and Hans Urs von Balthasar. Their wrong opinions were firmly rejected and submitted to critics by the recent researchers in Maximology, namely Brian Daley, Jean-Claude Larchet and Claudio Moreschini. They demonstrated that St. Maximus is not an adept of any text influenced by the Origenist apokatastasis theory. Likewise, there was a total rejection of the theories claiming that St. Maximus thinking has changed in time, or experienced an evolution, stepping from a preliminary influence of the Origenist concept (including the Origenist teaching on universal

apokatastasis) to a second stage when he has totally rejecting of such concept.

In *Question and Answers* 19, St. Maximus is bluntly asked by St. Gregory of Nyssa if he has ever practiced the universal apokatastasis theory in his writings, understood as redemption and restoration of all rational creatures in the day of the Final Judgment. The answer of St. Maximus brings forth the Church teaching on apokatastasis, defending and absolving the Holy Father from any suspicion of heresy. St. Maximus does not see in the restoration of all the rational creatures the universal salvation that includes the demons as well, but three levels of apokatastasis or restoration familiar with the Church of Christ. First restoration refers to each man in particular, through fulfillment of his virtues; the second restoration is attributed to all mankind at resurrection, acquiring the purity and immortality; the third level refers to the restoration of man's soul powers, fallen in the abyss of the sin and passions, powers which are indispensable to the human beings to know God, fulfilling this way the initial plan of the Maker in respect to creation and man – Theosis.

BIBLIOGRAFIE

I. IZVOARE

1.1. Biblice

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București.
2. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001.
3. *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Legii vechi și a celei nouă*, Ediția Sfântului Sinod, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1914.
4. *Noul Testament cu Psalmii*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008.

1.2. Patristice

1.2.1. Ediții

1. COMBEFIS, F., *Patrologiae graeca*, vol. 90.
2. COMBEFIS, F., *Patrologiae graeca*, vol. 91.
3. ALLEN, P. și NEIL, B., *Scripta saeculi VII, Vitam Maximi Confessoris illustrantia*, „Corpus Christianorum. Series Graeca”, nr. 39, Turnhout și Leuven, 1999.
4. BOUDIGNON, C., *Maximi Confessoris Mystagogia una cum Latina interpretatione Anastasii*

- Bibliothecarii*, „Corpus Christianorum. Series Graeca”, nr. 69, Turnhout, 2011.
5. CERESA-GASTALDO, A., MASSIMO CONFESSORE, *Capitoli sulla carita*, ediție critică cu introducere și note, „Verba Seniorum, Collana di Testi e Studi Patristici” N.S., nr. 3, Roma, 1963.
  6. DECLERK, J. H., *Maximi Confesoris Quaestiones et dubia*, „Corpus Christianorum. Series Graeca”, nr. 10, Turnhout și Leuven, 1982.
  7. DEUN, P. VAN, *Maximi Confessoris Liber asceticus*, „Corpus Christianorum. Series Graeca”, nr. 40, Turnhout, 2000.
  8. DEUN, P. VAN, *Maximi Confesoris opuscula exegetica duo*, „Corpus Christianorum. Series Graeca”, nr. 23, Turnhout, 1991.
  9. ESBROECK, M. J. VAN, în MAXIME LE CONFESSEUR, *Vie de la Vierge*, „Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium”, nr. 478, „Scriptores Iberici”, nr. 21, Louvain, 1986.
  10. JANSSENS, B., *Maximi Confessoris Ambigua ad Thomam una cum Epistula secunda ad eundem*, „Corpus Christianorum. Series Graeca”, nr. 48, Turnhout, 2002.
  11. JEAUNEAU, E. (ed.), *Ambigua ad Iohannem iuxta Iohannis Scotti Eriugenae latinam interpretationem*, „Corpus Christianorum. Series Graeca”, nr. 18, Turnhout, Brepols, 1988.
  12. LAGA, C. și STEEL, C., *Maximi Confesoris „Quaestiones ad Thalassium”*, I (qu. I-LV),

„Corpus Christianorum. Series Graeca”, nr. 7, Turnhout, 1980.

13. LAGA, C. și STEEL, C., *Maximi Confesoris „Quaestiones ad Thalassium”*, II (qu. LVI-LXV), „Corpus Christianorum. Series Graeca”, nr. 22, Turnhout, 1990.
14. ROOSEN, B. și DEUN, P. VAN, „A Critical Edition of the *Quaestiones ad Theopemptum* of Maximus the Confessor (CPG 7696)”, în *The Journal of Eastern Christian Studies*, 55, 2003.

1.2.2. Traduceri

1. SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, *Trei cuvinte împotriva arienilor*, în vol. „Sfântul Atanasie cel Mare. Cuvânt împotriva elinilor. Tratat despre întruparea Cuvântului. Trei cuvinte împotriva arienilor”, traducere din limba greacă veche, studiu introductiv și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.
2. SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, *Viața cuviosului părintelui nostru Antonie*, în vol. „Epistole și Viața cuviosului părintelui nostru Antonie”, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2010.
3. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua către Toma*, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006.

4. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Ambigua către Ioan*, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006.
5. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Răspunsuri către Talasie*, în „Filocalia românească”, vol. 3, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009.
6. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete despre dragoste*, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, în „Filocalia românească”, vol. 2, Editura Humanitas, București, 2009.
7. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Cuvânt ascetic*, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, în „Filocalia românească”, vol. 2, Editura Humanitas, București, 2009.
8. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete gnostice. Despre Teologie și despre Iconomia Întrupării Fiului lui Dumnezeu*, traducere din greacă, cuvânt înainte, note și comentarii: Walther Alexander Prager, Editura Herald, București, 2008.
9. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Capete gnostice sau teologice*, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, în „Filocalia românească”, vol. 2, Editura Humanitas, București, 2009.
10. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Tâlcuire la Tatăl nostru*, în „Filocalia românească”, vol. II,

traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009.

11. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Întrebări și nedumeriri*, în colecția „Viața în Hristos. Pagini de Filocalie”, trad. Laura Enache, Editura Doxologia, Iași, 2012.
12. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Mistagogia*, în vol. „Sfântul Maxim Mărturisitorul. Mistagogia”, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017.
13. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Epistole*, în volumul „Sfântul Maxim Mărturisitorul. Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești”, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012.
14. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Opuscule teologice și polemice*, în volumul „Sfântul Maxim Mărturisitorul. Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești”, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012.
15. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Către preacuviosul presbiter Marin*, în volumul „Sfântul Maxim Mărturisitorul. Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești”, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012.

16. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Viața Maicii Domnului*, în vol. „Epifanie Monahul, Simeon Metafrastul, Maxim Mărturisitorul. Trei Vieți bizantine ale Maicii Domnului” traducere și postfață de diac. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2007.
17. SFÂNTUL MAXIM MĂRTURISITORUL, *Disputa Sfântului Maxim cu Pyrrhus*, în volumul „Sfântul Maxim Mărturisitorul. Scrieri și epistole hristologice și duhovnicești”, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012.
18. SFÂNTUL CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze către cei care au să se lumineze*, în vol. „Cateheze”, traducere din limba greacă și note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
19. SFÂNTUL DIADOH AL FOTICEII, *Cuvânt ascetic despre viața morală, despre cunoștință și despre dreapta socoteală duhovnicească, împărțit în 100 de capete*, în Filocalia vol. 1, trad. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2008.
20. SFÂNTUL DIONISEI AREOPAGITUL, *Despre numirile dumnezeiești*, traducere, introducere și note de Pr. Dumitru Stăniloae, în vol. Opere complete, Editura Paideia, București, 1996.
21. EPIFANIE MONAHUL, *Cuvânt despre viața Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și anii ei*, în vol. „Epifanie Monahul, Simeon Metafrastul,

- Maxim Mărturisitorul. Trei Vieți bizantine ale Maicii Domnului”, traducere și postfață diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2007.
22. SFÂNTUL NICOLAE CABASILA, *Cuvânt la preaslăvita Adormire a Maicii Domnului*, în vol. „Maica Domnului în teologia secolului XX și în spiritualitatea isihastă a secolului XIV: Grigorie Palama, Nicolae Cabasila, Teofan al Niceei” trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2008.
23. SFÂNTUL NICOLAE CABASILA, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii*, traducere din limba greacă de Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2011.
24. SFÂNTUL GRIGORIE DE NAZIANZ, *Cuvântarea a doua despre Dumnezeu*, în vol. *Taina m-a uns*, trad. Pr. Dr. Gheorghe Tilea, Editura Herald, București, 2004.
25. SFÂNTUL GRIGORIE TEOLOGUL, *Cuvântarea a VII-a*, în vol. „Cuvântări”, trad. Călin Popescu, editura Cartea Ortodoxă, București, 2009.
26. SFÂNTUL GRIGORIE DE NAZIANZ, *Cuvântare la Cincizecime*, în vol. „Taina m-a uns. Cuvântări”, trad. Pr. Dr. Gheorghe Tilea, Editura Herald, București, 2004.
27. SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, *Dialogul despre suflet și înviere*, în volumul „Despre suflet și înviere”, traducere din limba greacă, note și comentarii Pr. Grigore Teodorescu, Editura Herald, București, 2006.

28. SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, *Omilii la Ecclesiast*, în col. PSB, vol. 30, traducere și note de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
29. SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, *Despre feciorie*, trad. Laura Pătrașcu, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, București,, 2003.
30. SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, *Despre viața lui Moise sau despre desăvârșirea prin virtute*, traducere, studiu introductiv și comentariu Pr. Prof. Ioan Buga, Editura Sfântului Gheorghe-Vechi, București, 1995.
31. SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, *Marele cuvânt catehetic*, în vol. Marele cuvânt catehetic. Despre nevoință, trad. Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune a Bisericii Ortodoxe Române, București, 2011.
32. SFÂNTUL IGNATIE TEOFORUL, *Epistola către Efeseni*, în „Scrierile Părinților Apostolici”, PSB, vol. 1, traducere, note și indici de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979.
33. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Facere*, în col. PSB, vol. 21, traducere note și indici de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.
34. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Cuvânt de laudă la Sfânta mare Muceniță Drosida și despre*

- aducerea aminte de moarte*, în vol. „Predici la sărbători împărătești și cuvântări de laudă la sfinți”, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006.
35. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la săracul Lazăr*, în vol. „Omilii la săracul Lazăr. Despre soartă și Providență. Despre rugăciune. Despre viețuirea după Dumnezeu”, trad. Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005.
36. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Comentariile sau Tâlcuirea Epistolei întâi către Corinteni*, trad. Arhim. Theodosie Athanasie, ediție revizuită de Constantin Făgețean, Editura Sophia, București, 2005.
37. SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Omilii la Matei*, în col. PSB, vol. 23, traducere note și indici de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
38. SFÂNTUL IOAN CASIAN, *Convorbiri duhovnicești*, în col. PSB, vol. 57, trad. prof. Vasile Cojocaru și prof. David Popescu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990.
39. SFÂNTUL IOAN SCĂRARUL, *Scara dumnezeiescului urcuș*, în Filocalia, vol. 9, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2007.

40. SFÂNTUL IRINEU DE LYON, *Împotriva ereziilor. Combatere și răsturnare a gnozei cu nume mincinos*, traducere din limbile gracă veche și latină, introducere și note de Petru Molodeț, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2016.
41. SFÂNTUL ISAAC SIRUL, *Cuvinte despre nevoiță*, în Filocalia vol. 10, traducere, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2008.
42. SFÂNTUL IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL, *Apologia întâi*, în „Apologeți de limbă greacă”, PSB, vol. 2, traducere, introducere, note și indice de Pr. Prof. Teodor Bodogae, Pr. Prof. Olimp Căciulă, Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.
43. SFÂNTUL IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL, *Apologia a doua*, în „Apologeți de limbă greacă”, PSB vol. 2, traducere, introducere, note și indice de Pr. Prof. Teodor Bodogae, Pr. Prof. Olimp Căciulă, Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.
44. SFÂNTUL IUSTIN MARTIRUL ȘI FILOSOFUL, *Dialogul cu iudeul Tryfon*, XLV, în „Apologeți de limbă greacă”, PSB vol. 2, traducere, introducere, note și indice de Pr. Prof. Teodor Bodogae, Pr. Prof. Olimp Căciulă, Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.

45. AVVA ISAIA PUSTNICUL, *Douăzeci și nouă de cuvinte*, în Filocalia vol. XII, trad. Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009.
46. ORIGEN, *Peri Arhon (Despre principii)*, în col. PSB, vol. 8, traducere Pr. Prof. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
47. ORIGEN, *Convorbiri cu Heraclide*, în col. PSB, vol. 8, trad. Pr. Prof. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
48. ORIGEN, *Contra lui Celsus*, în col. PSB, vol. 9, studiu introductiv, traducere și note de Pr. Prof. Teodor Bodogae, colaboratori N. Chircă, Teodosia Lațcu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1984.
49. SFÂNTUL SIMEON METAFRASTUL, *Cuvânt despre câte sau întâmplat de la nașterea și creșterea Preasfintei Stăpânei noastre de-Dumnezeu-Născătoarea, de la nașterea cu dumnezeiască cuviință a lui Hristos, Dumnezeul nostru, și până la săvârșirea ei de-viață-purtătoare, încă și despre arătarea veșmântului ei scump și cum această mare bogăție s-a făcut comoara creștinilor*, în vol. „Epifanie Monahul, Simeon Metafrastul, Maxim Mărturisitorul despre Nașterea, Viața și Adormirea Maicii Domnului – trei vieți bizantine”, trad. Diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2007.

50. SFÂNTUL SIMEON NOUL TEOLOG, *Cateheze*, în vol. „Sfântul Simeon Noul Teolog. Cateheze. Scrieri II”, studiu introductiv și traducere de diac. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2003.
51. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Epistole*, în col. PSB, vol. 3, trad. Pr. Teodor Bodogae, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2012.
52. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Omilii la Psalmi*, în col. PSB, vol. 17, traducere, introducere, note și indici de Pr. Dumitru Fecioru, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.
53. *Martiriul Sfântului Policarp*, în „Actele martirice”, PSB, vol. 11, traducere, note și comentarii de Pr. Prof. Ioan Rămureanu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
54. VARSANUFIE și IOAN, *Scrisori duhovnicești*, în Filocalia, vol. 11, traducere din grecește, introducere și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 2009.

1.3. Liturgice

1. *Mineiul pe august*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
2. *Molitfelnicul mic*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2006.

3. *Triodul*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2000.

1.4. Istorice

1. JOSEPHUS, FLAVIUS, *Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor*, traducere de Gheneli Wolf și Ion Acsan, Editura Hasefer, București, 2004.

II. LUCRĂRI DE SPECIALITATE

1. ALFEYEV, ILARION, *Taina credinței. Introducere în teologia dogmatică ortodoxă*, traducere Felicia Dumas, Editura Doxologia, Iași, 2014.
2. ALLEN, PAULINE, NEIL, BRONWEN Ed., *The Oxford Handbook of Maximus the Confessor*, Oxford University Press, 2015.
3. BALTHASAR, HANS URS VON, *Cosmic Liturgy. The Universe According to Maximus the Confessor*, translated by Brian E. Daley, Ignatius Press, San Francisco, 2003.
4. BALTHASAR, H.U. VON, *Kosmische Liturgie, Einsiedeln*, 1961.
5. BALTHASAR, HANS URS VON, *Die «Gnostischen Centurien» des Maximus Confessor*, Herder, Freiburg im Breisgau, 1941.

6. BALTHASAR, HANS URS VON, *Presence et pensée. Essai sur la philosophie religieuse de Grégoire de Nysse*, Paris, 1942.
7. BALTHASAR, HANS URS VON, *Origen – Geist und Feuer. Ein Aufbau aus seinen Schriften*, Salzburg, 1939; ed. II, 1952.
8. BERTHOLD, G.C., *Freedom and Liberation in the Theology of Maxim the Confessor*, Disertație, Paris, 1975.
9. BOCA, Ieromonah ARSENI, *Cărarea împărăției*, Editura Sfintei Episcopii Ortodoxe Române a Aradului, 2006.
10. BORNERT, R., *Les commentaries byzantins de la divine liturgie du VII au XI siècle (Archives de l'Orient chrétien, 9)*, Paris, 1966.
11. BRACKE, R., *Ad Sancti Studie van de biografische documenten en de levensbeschrijvingen betreffende Maximus Confessor (ca. 580-662)*, Leuven, 1980.
12. BRIA, Pr. Prof. Dr. IOAN, *Dicționar de teologie ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1994.
13. BULGAKOV, SERGHEI, *Ortodoxia*, traducere de Nicolae Grosu, Editura Paideia, București, 1994.
14. CHIRICESCU, Dr. CONSTANTIN; NAZARIE, CONSTANTIN, *Concordanță biblică tematică. Călăuza predicatorului*, Editura Trinitas, Iași, 2000.
15. CHIȚESCU, Prof. NICOLAE; TODORAN, Pr. Prof. ISIDOR; PETREUȚĂ, Pr. Prof. IOAN, *Teologia*

- Dogmatică și Simbolică. Manualul pentru Facultățile Teologice*, vol. II, ediția a III-a, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2010.
16. COMAN, Pr. Prof. Dr. IOAN G., *Patrologie*, Sfânta Mănăstire Dervent, 1999.
  17. COMAN, Pr. Prof. Ioan G., *Și Cuvântul trup s-a făcut. Hristologie și mariologie patristică*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1993.
  18. CROCE, VITTORIO, *Tradizione e ricerca. Il metodo teologico di san Massimo il Confessore*, (Studia Patristica Mediolanensia 2), Milano, 1974.
  19. CROUZEL, HENRI, *Origen – personajul, exegetul, omul duhovnicesc, teologul*, ediția a II-a, trad. Cristian Pop, Editura Deisis, Sibiu, 2014.
  20. DANIÉLOU, JEAN, „L’apocatastase chez saint Grégoire de Nysse”, în *Recherches de science religieuse*, nr. 30, 1940.
  21. DANIÉLOU, JEAN, *L’être et le temps chez Grégoire de Nysse*, Leiden, 1970.
  22. DANIÉLOU, JEAN, *Comble du mal et l’eschatologie chez Grégoire de Nysse*, Sonderdruck aus der Festgabe Lortz – Verlag. Bruno Grium, Baden – Baden, 1957.
  23. DOSTOIEVSKI, FEODOR, *Frații Kamarazov*, vol. I, traducere și note de Elena Vizir, Editura Adevărul Holding, București, 2011.
  24. DOUCET, M., *Dispute de Maxime le Confesseur avec Pyrrhus*, Disertație, Montreal, 1972.
  25. EPIFANOVICI, Prof. S. L., *Sfântul Maxim Mărturisorul și teologia bizantină*, trad. pr. Marcel Corja, Editura Evanghелиsmos, București, 2009.

26. FARREL, J.P., *Free Choice in St Maximus the Confessor*, South Canan (Pennsylvania), 1989.
27. FELMY, KARL CHRISTIAN, *De la Cina de Taină la Dumnezeiasca Liturghie a Bisericii Ortodoxe. Un comentariu istoric*, trad. Pr. Prof. Ioan I. Ică, Editura Deisis, Sibiu, 2008.
28. GARRIGUES, J.-M., *Maxime le Confesseur. La charite, avenir divin de l'homme*, Theologie Historique 38, Paris, 1976.
29. GATTI, M.L., *Massimo il Confessore. Saggio di bibliografia generale regionata e contributi per una ricostruzione scientifica del suo pensiero metafisico e religioso*, Milano, 1987.
30. GAÏTH, JÉROME , *La conception de la liberté chez Grégoire de Nysse*, Paris, 1953.
31. GOLITZIN, ALEXANDER, *Dionisie Areopagitul mistagogul – O lectură monahală*, trad. ieromonah Nectarie Dărăban, Editura Deisis, Sibiu, 2015.
32. HAUSHERR, I., *Philautie. De la tendresse pour soi a la charite selon saint Maxime le Confesseur*, Roma, 1952.
33. HEINZER, F., *Gottes Sohn als Mensch. Die Struktur des Menschseins Christi bei Maximus Confessor*, Fribourg (Elveția), 1980.
34. HILL, JONATHAN, *Istoria gândirii creștine*, Editura Casa Cărții, Oradea, 2007.
35. ICĂ, IOAN I. jr, *Mystagogia Trinitatis. Probleme ale teologiei trinitare patristice și moderne cu referire specială la triadologia Sfântului Maxim Mărturisorul*, Editura Deisis, Sibiu, 1998.

36. ICĂ, IOAN I. JR, *Sfântul Maxim Mărturisitorul (580-662) și tovarășii săi întru martiriu: papa Martin, Anastasie Monahul, Anastasie Apocrisiarul. „Vieți” – actele procesului – documentele exilului*, Editura Deisis, Sibiu, 2004.
37. ICĂ, Diac. IOAN I. JR, *De la Dionisie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului – Integrala comentariilor liturgice bizantine*, Editura Deisis, Sibiu, 2011.
38. ÎLCA, Pr. Dr. MARIUS, *Teologia iubirii în viziunea unor Părinți și scriitori răsăriteni și apuseni din secolele V – VII, cu referire specială la Sfântul Maxim Mărturisitorul*, Editura Episcopiei Devei și Hunedoarei, Deva, 2014.
39. IOJA, Lect. Dr. CRISTINEL, *Rațiune și mistică în teologia ortodoxă*, Editura Universității Aurel Vlaicu, Arad, 2008.
40. KALAMIROS, ALEXANDROS, „Râul de foc”, în vol. *De la Facere la Apocalipsă*, Editura Lumea Credinței, București, 2005.
41. KANNENGISSER, CHARLES, *Handbook of Patristic Exegesis*, vol. 1: *The Bible in Ancient Christianity*, Brill, Leiden-Boston, 2006.
42. KARAYIANNIS, V., *Maxime le Confesseur. Essence et energies de Dieu*, Paris, 1993.
43. KATTAN, ASSAAD ELIAS, *Verleiblichung und Synergie. Grundzuge der bibelhermeneutik bei Maximus Confessor*, (Supplements to Vigiliae Christianae. Texts and Studies of Early

- Christian Life and Language, 63), Leiden-Boston: Brill, 2003.
44. LARCHET, JEAN-CLAUDE, *Terapeutica bolilor spirituale*, trad. Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2006.
  45. LARCHET, JEAN-CLAUDE, *La divinisation de l'homme selon saint Maxime le Confesseur*, „Cogitatio Fidei”, nr. 194, Paris, 1996.
  46. LARCHET, JEAN-CLAUDE, *Maxime le Confesseur, mediateur entre l'Orient et l'Occident*, Paris, 1998.
  47. LARCHET, JEAN-CLAUDE, *Sfântul Maxim Mărturisorul. O introducere*, trad. Marinela Bojin, Editura Doxologia, Iași, 2013.
  48. LARCHET, JEAN-CLAUDE, *Sfântul Maxim Mărturisorul, mediator între Răsărit și Apus*, trad. Daniela Cojocariu, Editura Doxologia, Iași, 2010.
  49. LARCHET, JEAN-CLAUDE, *Teologia energiilor dumnezeiești. De la origini până la Sfântul Ioan Damaschin*, trad. Marinela Bojin, Editura Basilica, București, 2016.
  50. LARCHET, JEAN-CLAUDE, *Tradiția ortodoxă despre viața de după moarte*, trad. Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2006.
  51. LARCHET, JEAN-CLAUDE, *Semnificația trupului în Ortodoxie*, traducere de monahia Antonia, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010.
  52. LARCHET, JEAN-CLAUDE, *Despre iubirea creștină*, trad. Marinela Bojin, Editura Sophia, București, 2010.

53. LEMENI, ADRIAN, *Sensul eshatologic al creației*, Editura Asab, București, 2007.
54. LETHEL, F.-M., *Theologie de l'agonie du Christ. La liberte humaine du Fils de Dieu et son importance soteriologique mises en lumiere par saint Maxime le Confesseur*, „Theologie historique”, nr. 52, Paris, 1979.
55. LOOSEN, J., *Logos und Pneuma im begnadeten Menschen bei Maximus Confesor*, Munster, 1941.
56. LOUTH, ANDREW, *Maximus the Confessor*, Londra și New York, 1996.
57. LOSSKY, VLADIMIR, *Theologie mystique de l' Eglise d' Orient*, Paris, 1944.
58. LOSSKY, VLADIMIR, *Vision de Dieu*, Neuchatel, 1962.
59. MADDEN, JAMES NICHOLAS, *Christology and Anthropology in the Spirituality of Maximus the Confessor, with Special Reference to the Expositio Orationis Dominicae*, Disertație, Durham, 1982.
60. MATSOUKAS, NIKOS A., *Teologie Dogmatică și Simbolică*, vol. II, traducere Nicușor Deciu, Editura Bizantină, București, 2006.
61. MATSOUKAS, NIKOS A., *La vie en Dieu selon Maxime le Confesseur*, Éditions Axios, Athènes, 1994.
62. MCGUCKIN, Pr. JOHN ANTHONY, *Dicționar de Teologie Patristică*, traducere din limba engleză Dragoș Dâscă și Alin-Bogdan Mihăilescu, Editura Doxologia, Iași, 2014.

63. MEYENDORFF, JOHN, *Teologia bizantină: tendințe istorice și teme doctrinare*, trad. Pr. Prof. Dr. Alexandru Stan, editura Nemira, București, 2011.
64. MIRCEA, Preot Dr. IOAN, *Dicționar al Noului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995.
65. MITRALEXIS, SOTIRIS, *Ever-Moving repose: The Notion of Time in Maximus the Confessor's Philosophy through the Perspective of a Relational Ontology*, Berlin, 2014.
66. MOORE, EDWARD, *Origen of Alexandria and St Maximus the Confessor: An Analysis and Critical Evaluation of their Eschatological Doctrines*, Disertație, Boca Raton, Florida, 2005.
67. CLAUDIO MORESCHINI, *Istoria filosofiei patristice*, trad. De Alexandra Cheșcu, Mihai-Silviu Chirilă și Doina Cernica, Editura Polirom, 2009.
68. MUELLER-JOURDAN, PASCAL, *Typologie spatio-temporelle de l'écclesia byzantine. La „Mystagogie” de Maxime le Confesseur dans la culture philosophique de l'Antiquité tardive*, „Supplements to Vigiliae Christianae”, nr. 74, Leiden și Boston, 2005.
69. NICHOLS, AIDAN, *Bizantine Gospel. Maximus the Confessor in Modern Scholarship*, T&T Clark, Edinburgh, 1993.

70. PATRONOS, GEORGIOS, *Îndumnezeirea omului*, trad. Lector Dr. Sabin Preda, Editura Bizantină, București, 2012.
71. PEGON, J., *Introducere la Maxime le CONFESSEUR, Centuries sur la charite*, SC 9, Paris, 1945.
72. PELIKAN, JAROSLAV, *Tradiția creștină. O istorie a dezvoltării doctrinei*, vol. II – *Spiritul creștinătății răsăritene (600-1700)*, traducere și note de pr. prof. Nicolai Buga, Editura Polirom, Iași, 2004.
73. PERL, ERIC DAVID, *Methexis: Creation, Incarnation, Deification in Saint Maximus Confessor*, Diss., Yale University, 1991.
74. PIRET, PIERRE, *Le Christ et la Trinite selon Maxime le Confesseur*, „Theologie historique”, nr. 69, Paris, 1983.
75. PLACE, E. DES, *Introducere la Diadoque de Photicé, OEuvres spirituelles*, Sc 5 bis, Paris, 1996.
76. PLESTES, M., *The Macarian Legacy. The Place of Macarius- Symeon in the Eastern Christian Tradition*, Oxford, 2004.
77. POPESCU, Pr. Prof. Dr. DUMITRU, *Iisus Hristos Pantocrator*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005.
78. POPOVICI, Arhimadritul IUSTIN, *Omul și Dumnezeu-om. Abisurile și culmile filozofei*, traducere Pr. Prof. Ioan Ică și diac. Ioan I. Ică jr., editura Deisis, Sibiu, 1997.
79. PRADO, J.J., *Voluntad y naturaleza. La antropologia filosofica de Maximo el Confesor*,

„Ciencias humanas y Filosofia”, Rio Cuarto, 1974.

80. PRAGER, WALTHER ALEXANDER, *Comentarii la Capetele gnostice ale Sfântului Maxim Mărturisitorul*, în vol. *Capete gnostice. Despre teologie și despre iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu*, trad. Walther Alexander PRAGER, Editura Herald, București, 2008.
81. PREUSS, K.F.A, *Ad Maximi Confessoris de Deo hominisque deificatione doctrinam adnotationum pars I*, Schneeberg, 1894.
82. RAMELLI, ILARIA, *Gregoro di Nissa, Sull'anima e la resurrezione*, Bompiani, Milano, 2007.
83. RĂDUCĂ, Pr. Dr. VASILE, *Antropologia Sfântului Griforie de Nyssa. Căderea în păcat și restaurarea omului*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1996.
84. RIOU, ALAIN, *Le Monde et l'Eglise selon Maxime le Confesseur*, „Theologie historique”, nr. 22, Paris, 1973.
85. ROMANIDES, Pr. IOANNIS, *Dogmatica patristică ortodoxă. O expunere concisă*, traducere Dragoș Dâscă, Editura Eccesiast, Sibiu, 2010.
86. RUS, REMUS, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, Editura Lidia, București, 2003.
87. RUSSELL, NORMAN, RUSSELL, *Învățătura despre îndumnezeire în tradiția patristică greacă*, trad. Dragoș Dâscă, Editura Doxologia, Iași, 2015.
88. SAJDAK, I., *Historia critica scholiastarum et commentatorum Gregorii Nazianzeni, I, De*

- codicibus scholiastarum et commentatorum Gregorii Nazinazeni. Accedit Appendix de pseudogregorianis et Gregorii encomiis*, „Meletemata Patristica”, nr. 1, Cracovia, 1914.
89. SCHONBORN, CHRISTOPH VON, *Sofronie al Ierusalimului. Viața monahală și mărturisirea doctrinară*, trad. de M. și A. Alexandrescu, ediție de O. Gordon, București, 2007.
90. SHERWOOD, POLYCARP, *St Maximus the Confessor*, Londra, 1955.
91. SHERWOOD, POLYCARP, *The Earlier Ambigua of St Maximus the Confessor and his Refutation of Origenism*, „Studia Anselmiana”, nr. 36, Roma, 1955.
92. SHERWOOD, P., *An Annotated Date-List of the Works of Maximus the Confessor*, Roma, 1952.
93. SHERWOOD, P., *St Maximus the Confessor, The Ascetic Life. The Four Centuries on Charity*, „Ancient Christian Writers”, nr. 21, Londra, 1955.
94. SOTIROPOULOS, C., *La Mystagogie de saint Maxime le Confesseur*, Atena, 2001.
95. STĂNILOAE, Pr. Prof. DUMITRU, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. III, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003.
96. STĂNILOAE, Pr. Prof. DUMITRU, *Spiritualitate și comuniune în liturghia ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.
97. STĂNILOAE, Pr. Prof. DUMITRU, *Comentarii la Mistagogia Sfântului Maxim Mărturisorul*, în

- vol. „Sfântul Maxim Mărturisitorul. Mistagogia”, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2017.
98. STOIENESCU, Drd. IOAN-ALEXANDRU, *Revelație și istorie în gândirea Sfântului Maxim Mărturisitorul*, teză de doctorat, Arad, 2017.
99. STRAUBIGER, H., *Die Christologie des heiligen Maximus Confessor*, Bonn, 1906.
100. THUNBERG, LARS, *Antropologia teologică a Sfântului Maxim Mărturisitorul. Microcosmos și mediator*, trad. Anca Popescu, Editura Sofia, București, 2005.
101. THUNBERG, L., *Microcosm and Mediator*, Chicago și La Salle, 1995.
102. THUNBERG, LARS, *Man and the Cosmos. The Vision of St Maximus the Confessor*, Crestwood (New York), 1985.
103. TOLLEFSEN, TORSTEIN THEODOR, *The Christocentric Cosmology of St Maximus the Confessor*, Oxford University Press, 2008.
104. VASILJEVIC, Ed. Bishop MAXIM, *Knowing the Purpose of Creation Through the Resurrection. Proceedings of the Symposium on St Maximus the Confessor Belgrade, October 14-21, 2012*, Sebastian Press & The Faculty of Orthodox Theology – University of Belgrade, 2013.
105. *Viu este Dumnezeu. Catehism ortodox*, traducere în limba română și postfață de Părintele Ioan Nicolae, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2009.

106. VLACHOS, HIEROTHEOS, *Life afther Death*, Levadia, 1995.
107. VOICU, Arhid. Prof. Dr. CONSTANTIN, *Patrologie*, vol. II, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2009.
108. VOICU, ARHID. PROF. DR. CONSTANTIN, *Patrologie*, vol. III, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010.
109. WENGER, A., *L'Assomption de la TS Vierge dans la tradition byzantine (Archives de l'Orient Chrétien 5)*, Paris, 1955.
110. WOLKER, W., *Maximus Confessor als Meister des geistlichen Lebens*, Wiesbaden, 1965.
111. YANNARAS, CHRISTOS, *Abecedar al credinței*, trad. Pr. Prof. Dr. Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 2007.

III. Articole și studii

1. ALLEN, P., „Blue-Print for the Edition of Documenta ad Vitam Maximi Confessoris spectantia”, în C. LAGA, J.A. MUNITIZ și L. VAN ROMPEY (ed.), *After Chalcedon: Studies in Theology and Church History*, Leuven, 1985, pp. 11-21.
2. ALLEN, P. și NEIL, B., Introducere și note la *The Life of Maximus the confessor. Recension 3*, Strathfield, 2003.

3. ANDREOPOULOS, ANDREAS, „Eschatology in Maximus the Confessor”, în vol. Ed. PAULINE ALLEN, BRONWEN NEIL, *The Oxford Handbook of Maximus the Confessor*, pp. 323-334.
4. ANGHELESCU, GHEORGHE F., „Sensul eshatologic al timpului în scrierile lui Maxim Mărturisitorul”, în *Mitropolia Olteniei*, anul XLVII, nr. 1-2, 1995, pp. 65-77.
5. ARGARATE, P., „Maximus Confessor’s Criticism of Origenism: The Role of Movement within Ontology”, în L. PERRONE, P. BERNARDINO și D. MARCHINI (ed.), *Origeniana Octava. Origen and the Alexandrian Tradition. Papers of the 8th International Origen Congress, Pisa, 27-31 August 2001*, II, „Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium”, nr. 164, Leuven, 2003, pp. 1037-1041.
6. ARGARATE, PABLO, „«Car mes iniquités dépassèrent ma tête», les fonction du texte biblique dans la section katanytique du Logos Asketikos de Maxime le Confesseur”, în L. Di Tommaso and L. Turcescu (eds.), *The reception and Interpretation of the Bible in Late Antiquity. Proceedings of the Montréal Colloquium in Honour of Charles Kannengisser, 11-13 October 2006* (The Bible in Ancient Christianity), Leiden, E.J. Brill, 2008, pp. 17-36.
7. BAHRIM, Pr. DRAGOȘ, „*Theoria*: o hermeneutică mystagologică la Sfântul Maxim Mărturisitorul”, studiu introductiv la vol. *Sfântul Maxim Mărturisitorul – Întrebări și nedumeriri*, trad.

Laura Enache, Editura Doxologia, Iași, 2012, pp. 9-64.

8. BAHIM, Pr. Prof. DRAGOȘ, „Despre cosmos și împlinirea sa în om după teologia Sfântului Maxim Mărturisorul”, în *Teologie și Viață*, anul XII (2002), nr. 5-8, pp. 101-102.
9. BALTHASAR, HANS URS VON, „Apokatastasis (Origen, Gregory of Nyssa, Maximus), în *Trierer Theologische Zeitschrift*, 97, 1988, pp. 169-182.
10. GEORGES BARROIS, „The alleged origenism of Saint Gregory of Nyssa”, în *St. Vladimir Theological Quarterly*, nr. 1, 1986.
11. BELLINI, E., „Maxime interprète du Pseudo-Denys l'Aréopagite”, în F. HEINZER și C. VON SCHÖNBORN (ed.), *Maximus Confessor. Actes du Symposium sur Maxime le Confesseur*, Fribourg (Elveția), 1982, pp. 37-49.
12. BENEVICH, G.I., „The Sabbath in St Maximus the Confessor”, în *Studi sull'Oriente Christiane*, 9, 2005, pp. 63-81.
13. BERTHOLD, G.C., „The Church as Mysterion: Diversity and Unity according to Maximus Confessor”, în *Patristic Byzantine Review*, 6, 1987, pp. 20-29.
14. BILIUȚĂ, I., „Problema temporalității în perspectiva sfinților Grigorie de Nyssa și Maxim Mărturisorul”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Theologia Orthodoxa*, 49, 2004, pp. 265-277.

15. BLOWERS, PAUL M., „Realized Eschatology in Maximus the Confessor, *Ad Thalassium* 22”, în *Studia Patristica*, XXVII, 1997, pp. 258-263.
16. BLOWERS, PAUL M., „Maximus the Confessor, Gregory of Nyssa, and the Concept of «Perpetual Progress»”, în *Vigiliae Christianae*, 46, 1992, pp. 151-171.
17. BOOJAMRA, J., „Original Sin according to St Maximus the Confessor”, în: *St Vladimir' Theological Quarterly*, 20, 1976, pp. 19-30.
18. BRADSHAW, DAVID, „Time and Eternity in the Greek Fathers”, în *The Thomist*, 70 (2006), pp. 311-366.
19. BRANIȘTE, Pr. Prof. ENE, „Biserică și Liturghie în opera «Mystagogia» a Sfântului Maxim Mărturisorul”, în *Ortodoxia*, anul XXXIII (1981), nr. 1, pp. 13-22.
20. BRIHTMAN, ROBERT , „Apophatic Teology and Divine Infinity in St. Gregory of Nyssa”, în *Greek Orthodox Theological Review*, 18/1973, pp. 97-114.
21. BUCUR, BOGDAN G., „Foreordained from All Eternity. The Mystery of the Incarnation According to Some Early Christian and Byzantine Writers”, în *Dumbarton Oaks Paper*, 62, 2008, pp. 199-215.
22. CAMPS, J. RIUS, „La suerte final de la naturaleza corpórea según el *Peri Archon* de Origenes”, *Vetera Christianorum* 10 (1973), pp. 291-304; sau *Studia Patristica* XIV (Texte und Untersuchungen 117), 1976, p. 167-179.

23. CHIȚESCU, Prof. Dr. NICOLAE, „Paradigmele divine și problemele pe care le ridică ele pentru teologia dogmatică”, în *Ortodoxia*, anul X (1958), nr. 1, pp. 45-48.
24. CHRISTOU, PANAYOTIS, „Maximos Confessor. On the Infinity of Man”, în F. HEINZER și C. VON SCHONBORN (ed.), *Maximus Confessor. Actes du Symposium sur Maxime le Confesseur, Fribourg, 2-5 septembre 1980*, pp. 261-271.
25. CHVATAL, L., „Stasis aeikinetos – tautokinesis stasimos. Dialektica eschatologickeho stavu u Maxima Vyznavace”, în V. Husek, P. Kitzler et J. Platova (ed.), *Anticke krestanstvi. Liturgie, retorika, antropologie*, Brno, 2009, pp. 126-134.
26. CHVATAL, L., „Maxime le Confesseur et la tradition philosophique: A propos d'une definition de la kinesis”, în *Studia Patristica*, XLVIII, 2010, pp. 117-122.
27. CROUZEL, HENRI, „«Quand le Fils transmet le Royaume à Dieu sau Père»: L'interprétation d'Origène”, în *Studia Missionalia*, 33, 1984, pp. 359-384.
28. CROUZEL, HENRI, „La «première» et la «seconde» résurrection des hommes d'après Origène”, *Didaskalia* 3 (1973), pp. 3-19.
29. CROUZEL, HENRI, „La doctrine origénienne du corps ressuscité”, *Bulletin de Littérature Ecclésiastique* 81 (1980), pp. 175-200. 241-266.

30. CROUZEL, HENRI, „Fonti prenicence della dottrina di Ambrogio sulla Risurrezione dei morti”, *La Scuola Cattolica* 102 (1974), pp. 373-388.
31. CROUZEL, HENRI, „Différences entre les ressuscités selon Origène”, în *Jenseitsvorstellungen im Antike und Christentum. Gedenk Schrift für Alfred Stuiber, Jahrbuch für Antike und Christentum, Ergänzungsband* 9, Münster i. W., 1982, pp. 107-116.
32. CROUZEL, HENRI, „Le prophéties de la Résurrection chez Origène”, în *Forma Futuri. Studi in onore del Cardinale Michele Pellegrino*, Torino, 1975, pp. 980-992.
33. CROUZEL, HENRI, „Les critiques adressées par Méthode et ses contemporains à la doctrine origénienne du corps ressuscité”, *Gregorianum* 53 (1972), pp. 679-716.
34. CROUZEL, HENRI, „L' Hadès et la Géhenne chez Origène”, în *Gregorianum*, 59, (1978), pp. 291-331.
35. CROUZEL, HENRI, „A Letter from Origen to «Friends in Alexandria»”, în *The Heritage of the Early Church. Essays in Honor of the Very Reverend Georges Vasilievich Florovsky*, Edited by David Neiman, and Margaret Schathin (Orientalia Christiana Analecta 195), Rome, 1973, pp. 135-150.
36. DALEY, BRIAN E., „Apokatastasis and «Honorable Silence» in the Eschatology of Maximus the Confessor”, în F. HEINZER și C. VON SCHONBORN (ed.), *Maximus Confessor. Actes du*

- Symposium sur Maxime le Confesseur, Fribourg, 2-5 septembre 1980*, pp. 309-339.
37. DALEY, BRIAN E., *Eschatologie. In der Schrift und Patristik*, „Hanbuch der Dogmengeschichte”, IV, 7a, Fribourg-en-Brigau, Bâle și Viena, 1986, pp. 239-240.
38. DALMAIS, I.-H., „Le vocabulaire des activités intellectuelles, volontaires et spirituelles dans l’anthropologie de saint Maxime le Confesseur”, în *Mélanges offerts au P.M.-D. CHENU*, Paris, 1967, pp. 193-202.
39. DALMAIS, I.-H., „Mystère liturgique et divinization dans la «Mystagogie» de saint Maxime le Confesseur”, în *Epektasis. Mélanges patristiques offerts au cardinal Daniélou*, Paris, 1972, pp. 55-62.
40. DALMAIS, I.-H., „Théologie de l’Eglise et mystère liturgique dans la «Mystagogie» de saint Maxime le Confesseur”, în *Studia Patristica*, XIII, 1975, pp. 145-153.
41. DALMAIS, I.-H., „L’Eglise, icone du Mystere: la «Mystagogie» de saint Maxime le Confesseur, une ecclesiologie liturgique”, în *L’Eglise dans la liturgie. Conférences Saint-Serge, XXVI semaine d’études liturgiques, 26-29 juin 1976*, Roma, 1980, pp. 107-117.
42. DALMAS, I.-H., „La doctrine ascetique de saint Maxime le Confesseur, d’apres le «Liber asceticus»”, în *Irenikon*, 26, 1953, pp. 17-39.
43. DALMAIS, I. H., „La théorie des «logoi» des creatures chez saint Maxime le Confesseur”, în

- Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques*, XXXVI, 1952, pp. 244-249.
44. DALMAIS, I.-H., „Saint Maxime le Confesseur et la crise de l'origénisme monastique”, în *Théologie de la vie monastique*, Paris, 1961, pp. 416-421.
  45. DALMAIS, I.-H., *Introducere la SAINT MAXIME LE CONFESSEUR, Le mystère du salut*, Namur, 1964, pp. 50-57.
  46. DANÉLOU, JEAN, „L résurrection des corps chez Grégoire de Nysse”, în *Vigilae christianae*, 7, Amsterdam (1953), pp. 154-170.
  47. DARROUZÉS, Jean, „Géomètre (Jean Kyriotes)”, *Dictionnaire de spiritualité*, 6, (1967), col. 235-236.
  48. DEVRESSE, R., „La Vie de S. Maxime le Confesseur et ses recensions”, în *Analecta Bollandiana*, 46, 1928, pp. 5-49.
  49. DISDIER, M.-TH., „Les fondements dogmatiques de la spiritualité de saint Maxime le Confesseur”, în *Échos d'Orient*, 29, 1930, pp. 304-307.
  50. DOUCET, M., „La volonté humaine du Christ, spécialement en son agonie. Maxime Le Confesseur interprète de l'Écriture”, în *Science et Esprit*, 37, 1985, pp. 123-159.
  51. DRAGAS, G.C., „The Church in St Maximus' Mystagogy”, în *Teologia*, 56, 1985, pp. 385-403.
  52. EPSEN, EDWARD, „Eternity is a Present, Time is it's Unwrapping”, în *Heythrop journal* LI (2010), pp. 417-429.

53. FELMY, Prof. Dr. KARL CHRISTIAN, „Die Verdrängung der eschatologischen Dimension der byzantinischen Göttlichen Liturgie und ihre Folgen”, în vol. *Persoană și comuniune. Prinos de cinstire Părintelui Profesor Academician Dumitru Stăniloae la împlinirea vârstei de 90 de ani*, Editura arhiepiscopiei ortodoxe Sibiu, Sibiu, 1993, pp. 267-275.
54. FER, Drd. NICOLAE , „Cunoașterea lui Dumnezeu și ideea de epectază la Sfântul Grigorie de Nyssa”, în *Ortodoxia*, anul XXIII, nr. 1/1971, pp. 82-96.
55. FLOROVSKY, G., „Cur Deus homo? The Motive of the Incarnation”, în *Creation and Redemption* (The Collected Works of Georges Florovsky 3), Belmont, 1976, pp. 163-170.
56. GALLAHER, BRANDON F., „Chalice of Eternity: An Orthodox Theology of Time”, în *St Vladimir's Theological Quarterly*, 57:1 (2013), pp. 5-35.
57. GARRIGUES, J.-M., „La personne composee du Christ d'apres saint Maxime le Confesseur”, în *Revue thomiste*, 74, 1974, pp. 181-188.
58. GARRIGUES, J.-M., „La martyre de saint Maxime le Confesseur”, în *Revue thomiste*, 26, 1976, pp. 411-414.
59. GARRIGUES, J.-M., „L'énergie divine et la grâce chez Maxime le Confesseur”, în *Istina*, 19, 1974, pp. 272- 292.
60. GASTALDO, CERASA, „Dimensione humana e prospettiva escatologica in Massimo Confessore”, în *Renovatio*, 12, 1977, pp. 324-329.

61. GAUDEL, A., „Péché original”, în *Dictionnaire de théologie catholique*, t. XII, Paris, 1933, col 429.
62. GAUTHIER, R.-A., „Saint Maxime le Confesseur et la psychologie de l’acte humain”, în *Recherches de théologie ancienne et médiévale*, 21, 1954, pp. 51-100.
63. GRUMEL, V., „Notes d’histoire et de chronologie sur la vie de saint Maxime le Confesseur”, în *Echos d’Orient*, 26, 1927, pp. 24-32.
64. GRUMEL, VENANCE, „Maxime de Chrysopolis ou Maxime le Confesseur”, în *Dictionnaire de théologie catholique*, t.x, 1, 1926, col. 457.
65. HAUSHERR, I. , „Ignorance infinie”, în *Orientalia Christiana Periodica*, 2, 1936, pp. 351-362.
66. ICĂ jr, IOAN I., „Mistagogia cosmic eshatologică maximiană – răspuns la drama prăbușirii creștinismului antic”, în *De la Dionisie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului. Integrala comentariilor liturgice bizantine (studii și texte)*, Sibiu, 2011, pp. 175-202.
67. ICĂ, Diac. IOAN I. jr., „Viețile Maicii Domnului – sinteze narative ale tradițiilor mariologice ale Bisericii”, în vol. *Epifanie Monahul, Simeon Metafrastul, Maxim Mărturisorul despre Nașterea, Viața și Adormirea Maicii Domnului – trei vieți bizantine*, Editura Deisis, Sibiu, 2007, pp. 267-275.
68. ICĂ, Diac. Prof. IOAN I. jr., „Origen – contemporanul nostru”, prefață la HENRI CROUZEL, *Origen – personajul, exegetul, omul*

- duhovnicesc, teologul*, Editura Deisis, Sibiu, 2014, pp. 5-38.
69. IELCIU, Ioan Mircea, „Învățătura despre îndumnezeirea omului la Sfântul Maxim Mărturisitorul”, în *Mitropolia Ardealului*, 33, 1988, 2, pp. 36-51.
70. KELLER, E., *Eucharistie und Parusie. Liturgie- und theologiegeschichtliche Untersuchungen zur eschatologischen Dimension der Eucharistie anhand ausgewählter Zeugnisse aus fruhchristlicher und patristischer Zeit*, „Studia Friburgensia”, N.S., nr. 70, Fribourg (Elveția), 1989, pp. 179-224.
71. KHOPERIA, L., „Old Georgian Sources on Maximus the Confessor”, în *Le Museon*, 116, 2003, pp. 395-414.
72. KHOPERIA, L., „La traduction par Euthyme l’Athonite de la Vie de Maxime le Confesseur et ses interconnexions avec les sources grecques”, în *Mravaltavi*, 21, 2005, pp. 52-62.
73. KHOPERIA, L., „Maximus the Confessor: Life and Works in the Georgian Tradition”, în T. MGALOBlishvili și L. KHOPERIA (ed.), *Maximus the Confessor and Georgia*, Londra, 2009, pp. 25-48.
74. LACKNER, W., „Ein hagiographisches Zeugnis für den antapodotikas des Patriarchen Germanos I von Konstantinopel”, în *Byzantion*, nr. 38, anul 1968, pp. 41-104.
75. LAMAÎTRE, J., „Contemplation chez les Grecs et autres Orientaux chrétiens”, în *Dictionnaire de spiritualité*, II, Paris, 1953, coll. 1818-1819.

76. LARCHET, JEAN-CLAUDE, „Ancestral Sin according to St Maximus the Confessor: a Bridge between Eastern and Western Conceptions”, în: *Sobornost/ECR*, 20, 1998, pp. 26-48.
77. LARCHET, JEAN-CLAUDE, Introducere la MAXIME LE CONFESSEUR, *Opuscules theologiques et polemiques*, Paris, 1996, pp. 7-16.
78. LARCHET, JEAN-CLAUDE, „Le martyre, l'exil et la mort de saint Maxime le Confesseur et de ses deux disciples, Anastase le Disciple et Anastase l'Apocrisaire: quelques precisions en rapport avec des decouvertes archeologique recentes”, în *Revue d'histoire ecclesiastique*, 108, 2013, pp. 65-96.
79. LARCHET, JEAN-CLAUDE, Introducere la MAXIME LE CONFESSEUR, *Ambigua*, Paris-Suresnes, 1994, pp. 14-19.
80. LARCHET, JEAN-CLAUDE, Introducere la MAXIME LE CONFESSEUR, *Questions a Thalassios*, t. 1, Paris, 2010, pp. 57-69.
81. LARCHET, JEAN-CLAUDE, Introducere la MAXIME LE CONFESSEUR, *Lettres*, Paris, 1998, pp. 8-30.
82. LARCHET, JEAN-CLAUDE, Introducere la MAXIME LE CONFESSEUR, *Opuscules théologiques et polémiques*, Paris, 1998. pp. 18-108.
83. LOUTH, Pr. ANDREW, „Omul și cosmosul în scrierile Sfântului Maxim Mărturisitorul”, în vol. *Pentru o ecologie a transfigurării: perspective ortodoxe asupra mediului, naturii și creației*, vol III, editat de Arhid. John Chryssavgis și Bruce V. Foltz, traducere din

limba engleză Valentin-Radu Trandafir, Editura Doxologia, Iași, 2017, pp. 123-145.

84. LOUTH, A., „St Denys the Areopagite and St Maximus the Confessor: a Question of Influence”, în *Studia Patristica*, XXVII, 1993, pp. 166-174.
85. MICHAUD, EUGENE, „Saint Maxime le Confesseur et l'apocatastase”, în *Revue internationale de theologie*, 10, 1902, pp. 257-272.
86. MITRALEXIS, SOTIRIS, „Can We Trace a Comprehensive Theory of Time in Maximus the Confessor's work?”, în *Philosophia, the Philosophy Journal of the Academy of Athens*, 45 (2015), pp. 252-267.
87. MITRALEXIS, SOTIRIS, „Maximus the Confessor's 'Aeon' as a Distinct Mode of Temporality”, în *The Heythrop Journal*, 57:2 (2016).
88. MITRALEXIS, SOTIRIS, „A Note on the Definition of χρόνος and αἰών in St Maximus the Confessor through Aristotel”, în *Knowing the Purpose of Creation through the Resurrection. Proceedings of the Symposium on St. Maximus the Confessor*, Sebastian Press & The Faculty of Orthodox Theology, University of Belgrade, 2013, pp. 419-426.
89. MONTMASSON, E., „La doctrine de l'«apatheia» d'après saint Maxime”, în *Echos d'Orient*, 14, 1911, pp. 36-41.
90. MORESCHINI, CLAUDIO, „Critica all'apokatastasi origeniana in Massimo il Confessore”, în R. UGLIONE (ed.), „*Millennium*”: *l'attesa della*

fine. Atti dei II giornate patristiche torinesi, Torino, 2003, pp. 267-287.

91. MORESCHINI, CLAUDIO, „Introduzione”, în vol. Massimo il Confessore, *Ambigua. Problemi metafisici e teologici su testi di Gregorio di Nazianzo e Dionigi Areopagita*, Bompiani, Milano, 2003, pp. 55-60.
92. MORESCHINI, CLAUDIO, „Massimo il Confessore di fronte a Gregorio Nazianzeno (a proposito degli «Ambigua»)”, în U. CRISCUOLO (ed.), *L'antico e la sua eredità. Atti dei Colloquio internazionale di studi in onore di Antonio Carzya, Napoli, 20-21 settembre 2002*, „Collectanea”, nr. 24, Napoli, 2004, pp. 135-151.
93. NEIL, B., „The Lives of Pope Martin I and Maximus the Confessor: Some reconsiderations of Dating the Provenance”, în *Byzantion*, 68, 1998, pp. 91-109.
94. NEIL, B., Introdúcere la *Scripta saeculi VII Vitam Maximi Confessoris illustrantia*, „Corpus christianorum. Series graeca”, nr. 39, Turnhout și Leuven, 1999, pp. XI-XXIII.
95. NEIL, B., „The Greek Life of Maximus the Confessor (BHG 1234) and its Three Recensions”, în *Studia Patristica*, 36, 2001, pp. 46-53.
96. NEIL, B. și ALLEN, P., Introdúcere și note la *Maximus the Confessor and his Companions. Documents from Exile*, Oxford, 2002.
97. NEUHOFF, K.H., „«Bunte» Eschatologie?: Zu Eugene Michauds Verstandnis der Allerlösung

- bei Maximus dem Bekenner”, în *Internationale Kirchliche Zeitschrift*, 99, 2009, pp. 170-205.
98. NORRIS, FREDERIC W., „Universal salvation in Origen and Maximus”, în vol. Nigel M. de S. Cameron (ed.), *Universalism and the Doctrine of Hell. Paper presented at the Fourth Edinburgh Conference in Christian Dogmatics*, 1991, Paternoster Press & Baker Book House, 1992, pp. 35-72.
99. PETCU, Diac. Dr. LIVIU, „Teologia devenirii și a dorinței la Sfântul Grigorie de Nyssa”, în *Teologie și Viață*, serie nouă, anul XXXI, nr. 1-4/2011, pp. 77-104.
100. PETCU, Diac. Dr. LIVIU, „Conceptul de epectază. Influența Sfântului Grigorie de Nyssa asupra gândirii teologice a Sfântului Maxim Mărturisorul”, în vol. *Părinții Capadocieni*, coordonatori Petre Semen și Liviu Petcu, Editura Fundației academice „Axis”, Iași, 2009, pp. 371-393.
101. PLASS, PAUL, „Transcendent Time in Maximus the Confessor”, în *The Thomist*, 44, 1980, pp. 259-277.
102. PLASS, PAUL, „«Moving Rest» in Maximus the Confessor”, în *Classica et Mediaevalia*, 35, 1984, pp. 177-190.
103. RADOSAVLJEVIĆ, ARTEMIJE, „Le problème du ‘présupposé’ on du ‘non-présupposé’ de l’Incarnation de Dieu le Verbe”, în F. Heizer - C. Schönborn (éd.), *Maximus Confessor. Actes du Symposium sur Maxime le Confesseur*,

- Fribourg, 2-5 septembre 1980 (Paradosis 27), Fribourg, 1982, pp. 193-206.
104. RAMELLI, ILARIA, „Nota sulla continuità della dottrina dell' apocatastasi in Gregorio di Nissa dal *De anima et resurrectione* all' *In illud: tunc et ipse Filius*”, în *Archaeus*, X (2006), fasc. 1-2, pp. 105-145.
105. RAMELLI, ILARIA, „Christian Soteriology and Christian Platonism:origen, Gregory of nyssa, and the Biblical and Philosophical Basis of the Doctrine of Apokatastasis”, în *Vigiliae Christianae*, 61 (2007), pp. 313-356.
106. RĂDUCĂ, Drd. VASILE, „Pronia și libertatea persoanei în gândirea lui Origen”, în *Studii Teologice*, nr. 5-6, 1982, pp. 370-383.
107. REDOVICS, A., „Gregory of Nazianzus (Or. 29.2) in Maximus the Confessor's a,bigua”, în *Studia Patristica*, XXXVII, 2001, pp. 250-256.
108. ROMBS, KATHRVN, „Gregory of Nyssa's Doctrine of Epektasis: Some logical Implication”, în *Studia Patristica*, vol. 37, Peeters Leuven, 2001, pp. 288-293.
109. ROSSUM, JOOST VAN, „The *Logoi* of Creation and the Divine «Energies» in Maximus the Confessor and Gregory Palamas”, în *Studia Patristica*, XXVII (1993), pp. 213-217.
110. SHERWOOD, POLYCARP, „Constantinople III”, în F.-X. MURPHY și P. SHERWOOD, *Constantinople II et III*, în G. DUMEIGE (ed.),

Histoire des conciles cecumeniques, t. III, Paris, 1974, pp. 155-188.

111. SHERWOOD, POLYCARP, „Maximus and Origenism. APXH KAI TEΛOΣ”, în *Berichte zum XI. Internationalen Byzantinisten-Kongress Munchen 1958*, III, 1, Munchen, 1958, pp. 1-17.
112. SHERWOOD, POLYCARP, „Denys l' Aréopagite, Iv, Influence du Pseudo-Denys en Orient, 4, Maxime le Confesseur”, în *Dictionnaire de spiritualité*, III, Paris, 1957, coll. 295-300.
113. SLĂTINEANU, Arhiereu Prof. Univ. Dr. IRINEU, „Epectaza ca experiență mistică întru nesfârșita adâncire în Dumnezeu la Sfântul Grigorie de Nyssa”, în *Mitropolia Olteniei*, anul LIX, nr. 5-8/2007, pp. 7-33.
114. STOENESCU, Ieromonah DANIL NACU, „Învățătura Sfântului Maxim Mărturisorul despre rațiunile divine”, în *Mitropolia Banatului*, anul XXXV (1985), nr. 7-8, pp. 418-430.
115. TACHE, Pr. STEREA, „Teologia Logosului la Sfântul Maxim Mărturisorul”, în *Studii Teologice*, nr. 5-8, 1997, pp. 516-526.
116. TOLLEFSEN, TORSTEIN, „Did Saint Maximus the Confessor have a Concept of Participation?”, în *Studia Patristica*, 37 (2001), pp. 618-625.
117. TONIOLO, E.M., „L' Akathistos nella Vita di Maria di Massimo il Confessore”, în I.M. CALABUIG (ed.), *Virgo Liber Verbi. Miscellanea*

di Studi in onore di G.M. BESUTTI, Roma, 1991, pp. 209-228.

118. TRISOGLIO, F., „Mentalità ed atteggiamenti degli scolasti di fronte agli scritti di S. Gregorio di Nazianzo”, în J. MOSSAY (ed.), *Symposium Nazianzenum II, Lauvain-la-Neuve, 25-28, août 1981. Actes du colloque international*, „Studien zur Geschichte und Kultur des Altertums, Neue Folge, Reihe 2, Forschungen zu Gregor von Nazianz”, nr.2, Paderborn, München, Viena și Zürich, 1983, pp. 200-207.
119. TSIRPANLIS, CONSTANTINE N., „The concept of universal salvation in Saint Gregory of Nyssa”, în *Κληρονομία*, vol 12, a, 1980, pp. 19-35.
120. UNGER, D. J., „Christ Jesus, Center and Final Scope of all Creation according to St Maximus Confessor”, în *Franciscan Studies*, 9, New York, 1949, pp. 50-62.
121. VASILJEVIC, MAXIM, „Death, Resurrection, and the Church in St Maximus' Theology”, în Ed. Bishop MAXIM VASILJEVIC, *Knowing the Purpose of Creation Through the Resurrection. Proceedings of the Symposium on St Maximus the Confessor Belgrade, October 14-21, 2012*, pp. 357-378.
122. VILLER, M., „Aux sources de la spiritualité de saint Maxime. Les œuvres d'Evagre le Pontique”, în *Revue d'ascétique et de mystique*, 11, 1930, pp. 156-184, 239-268.

123. VÖLKER, W., „Der philosophische Ertrag der auseinandersetzung Maximus des Bekenner mit dem Origenismus“, in *Jahrbuch der österreichischen byzantinischen Gesellschaft*, 7, 1958, pp. 23-49.
124. VÖLKER, W., „Der Einfluss des Pseudo-Dionysius Areopagita auf Maximus Confessor“, in *Universitas I – Dienst an Wahrheit und Leben. Festschrift für Bischof Dr. Albert Stohr*, Mainz, 1960, pp. 243-254.
125. VÖLKER, W., „Der Einfluss des Pseudo-Dionysius areopagita auf Maximus Confessor“, in *Studien zum Neuen Testament und zur Patristik, E. Klostermann zum 90. Geburtstag dargebracht*, Berlin, 1961, pp. 331-350.
126. YANNARAS, CHRISTOS, „The Ontological Realism of our Hopes Hereafter: Conclusions from St Maximus the Confessor’s Brief References“, in Ed. Bishop MAXIM VASILJEVIC, *Knowing the Purpose of Creation Through the Resurrection. Proceedings of the Symposium on St Maximus the Confessor Belgrade, October 14-21, 2012*, pp. 379-386.